

Andere opleidingsinhouden – keynote Velon studiedag 2020

Quinta Kools,
lector 'wendbare onderwijsprofessionals'
Fontys Lerarenopleiding Tilburg

Gebaseerd op

- Literatuur, rapporten, artikelen
- Excursies naar vo-scholen vanuit lectoraat
- Input van netwerk SPRONG-Voorwaarts
- Input vanuit Pleion-project
- Verkenning met Velon-themagroep toekomstbehendig opleiden

Inhoud: 4 blokjes

- Ontwikkelingen in de samenleving
- Ontwikkelingen **in** onderwijs
- Ontwikkelingen **om** het onderwijs
- Consequenties voor lerarenopleidingen

Inhoud: 4 blokjes

- Ontwikkelingen in de samenleving
- Ontwikkelingen **in** onderwijs
- Ontwikkelingen **om** het onderwijs
- Consequenties voor lerarenopleidingen

Go to www.menti.com and use the code 16 98 75 6

Lerarenopleiders staan aan de basis van het vormgeven van het onderwijs van de toekomst

Mentimeter

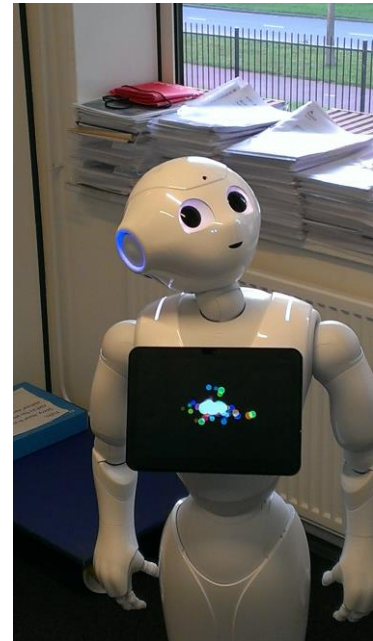
eens ●

24

Ontwikkelingen in de samenleving*

- Technologisch
- Economisch
- Maatschappelijk
- Demografisch
- Ecologisch

technologisch

- 4^e industriële revolutie?
- Digitalisering en toepassingen daarvan (Big data, internet of things, artificial intelligence...)
- robotisering

economisch

- Vanwege veranderingen in technologie → ander soort banen, nieuwe banen, verdwijnen van banen

economisch

En als er zoveel beroepen gaan veranderen,
blijft het beroep **leraar** dan bestaan, of
verandert dit op termijn in ...

‘personal learning programmer’,
‘robot trainer’
of knowledge broker’ ?*

* Kirschner, 2017

economisch

- Vanwege veranderingen in technologie → ander soort banen, nieuwe banen, verdwijnen van banen
- Snellere veroudering van kennis vraagt wat van werknemers (leven lang leren)

Maatschappelijk/economisch

- Betekenis van werk verandert
 - Verhouding werktijd – privétijd:
 - tijd-en plaatsonafhankelijk werken
 - Meer eigenaarschap bij werknemers
 - meer zzp-ers, minder vaak 40 jaar bij één werkgever
 - Gelijktijdig combineren van banen
 - ‘Hybride loopbaan’

Maatschappelijk/socialiaal

- Individualisering
 - Ook in overheidsbeleid: burgers moeten zelfredzaam en zelfverantwoordelijk zijn
 - Dit vraagt om burgers die keuzes kunnen maken, informatie kunnen benutten, sociaal netwerk hebben
 - Scheidingen/samengestelde gezinnen
- Globalisering (chatten met een Australiër, maar de burens niet kennen)
- Maatschappelijke kloof/sociale ongelijkheid

Maatschappelijk/technologisch

- Digitale toepassingen (informatie, online winkelen, internet of things)
 - vragen om ‘knoppenkennis’ , kennis van programmeren, informatievaardigheid (nep-nieuws)
- ICT biedt nieuwe mogelijkheden om te leren: MOOC, games, micro-credentials

Demografisch

- Vergrijzing en ontgroening (regionale verschillen en gevolgen voor bv onderwijs en gezondheidszorg)

Ecologisch

- Opwarming van de aarde
- Milieuvervuiling (plastic-soep)
- Afname biodiversiteit
-

Samenvattend blokje 1: dit alles vraagt om

- Mensen die digitaal vaardig zijn, zelfredzaam, sociaal vaardig, creatief, flexibel, leven lang leren, oog hebben voor duurzaamheid

En dat vraagt van het onderwijs...

- het opleiden van leerlingen en studenten met al die 'skills'

Inhoud: 4 blokjes

→ Ontwikkelingen in de samenleving

→ Ontwikkelingen **in** onderwijs

→ Ontwikkelingen **om** het onderwijs

→ Consequenties voor lerarenopleidingen

Leerlingen voorbereiden op hun toekomst

Ontwikkelingen IN het onderwijs

- Wat moet er geleerd worden?
- Hoe moet er geleerd worden?
- Hoe kan dat leren georganiseerd worden?

21e eeuwse vaardigheden?

- Veel vaardigheden zijn niet per sé nieuw
- Er zijn veel verschillende definities:
 - Amerikaanse Education Association's Partnership for 21st century skills
 - Christoffels & Baay (2017)
 - Kirschner (2017)
 - **Curriculum.nu**

Samengevat (van meerdere auteurs)

WAT leren

Digitale vaardigheden

instrumenteel

mediawijsheid

informatievaardigheden

denkvaardigheden

Kritisch denken

Probleemoplossend vermogen

creativiteit

Interpersoonlijke vaardigheden

communicatie

samenwerken

Sociale en
culturele
vaardigheden

Intrapersoonlijke vaardigheden

metacognitie

zelfregulatie

Ondernemend-
heid

kernvakken

Talen, Nederlands,
Engels

Science,
natuurwetenschappen

Geschiedenis,
aardrijkskunde

Rekenen/wiskunde

Kunsten,
maatschappijleer,
economie

curriculum.nu

- Voorstel kerncurriculum

- Voorstel kerncurriculum
- Bouwstenen voor negen leergebieden
 - Nederlands,
 - Rekenen & wiskunde,
 - Engels/Moderne vreemde talen,
 - Digitale geletterdheid,
 - Burgerschap,
 - Mens & maatschappij,
 - Mens & natuur,
 - Kunst& cultuur,
 - Sport en bewegen

- Voorstel kerncurriculum
- Bouwstenen voor negen leergebieden
 - Nederlands, rekenen & wiskunde, Engels/Moderne vreemde talen, Digitale geletterdheid, Burgerschap, Mens & maatschappij, Mens & natuur, Kunst& cultuur, Sport en bewegen
 - Met daarbinnen:
 - ‘brede vaardigheden’ (kritisch denken, samenwerken,..)

- Voorstel kerncurriculum
- Bouwstenen voor negen leergebieden
 - Nederlands, rekenen & wiskunde, Engels/Moderne vreemde talen, Digitale geletterdheid, Burgerschap, Mens & maatschappij, Mens & natuur, Kunst& cultuur, Sport en bewegen
 - Met daarbinnen:
 - ‘brede vaardigheden’ (kritisch denken, samenwerken,..)
 - mondiale thema’s als duurzaamheid, globalisering, technologie en gezondheid

Hoe leren?

- Van docentgestuurd naar leerlinggestuurd
 - Eigenaarschap over leerproces
 - Gepersonaliseerd leren
 - Formatieve toetsing als ondersteuning van het leerproces
- Leren van inhoud én vaardigheden
(samenwerken leer je niet uit een boekje)

Anders leren, anders toetsen

- Toetsen van vaardigheden zoals samenwerken of presenteren?
- Joseph Kessels zegt zelfs: autonomie voor de lerende: *Hoe wil je laten zien dat je hier goed in bent?* (= ontwerp je eigen examen of beoordeling!);

Scholen met eigentijdse concepten

Bijvoorbeeld Agora, Kunskapsskolan, Pleion (Platform Eigentijds Onderwijs)

Nadruk op andere doelen:

Persoonsvorming: jezelf leren kennen, weten wat je wilt	Creativiteit: iets kunnen scheppen/verbeelden; ook in de zin van probleemoplossend
Maatschappelijke bewustwording: Begrijpen van de wereld, verbeteren van de wereld	Zelfsturing: regie nemen, zelfsturend, initiatief
Kritisch denken: feiten en meningen onderscheiden, onderzoekend, oordeel	Samenwerken: taken verdelen, elkaars sterke en zwakte kanten kennen, naar elkaar luisteren

Het wat en het hoe leiden tot

- Andere vormen van het leren organiseren:
 - Fysieke ruimte: leerpleinen, ‘leerhuizen’, instructieruimte
 - Groepsvormen: leergroepen, niveaugroepen
 - Teamteaching, co-teaching, experts, coaches
 - Roostering: tijdsblokken van 90 minuten (zie schoolinfo.nl), dagdelen, activiteitgestuurd

In kennisnetwerk **SPRONG**-Voorwaarts zien we het zo:

Go to www.menti.com and use the code 16 98 75 6

Mentimeter

Hoe sta je erin?

Als de school het anders aanpakt...

- Vraagt dat ook wat anders van de leraar

Rollen van de leraar *

- Teamteacher
- Ontwerper
- Didactisch coach
- Pedagoog
- Visionair
- Didacticus
- Professional in de praktijk

* <https://schoolinfo.nl/actueel/aan-de-slag-op-een-vernieuwende-school-bereid-je-voor-met-deze-rubrics/>

Rollen van de leraar (pleion*)

- Teamteacher
 - Samen verantwoordelijk voor het onderwijs en voor een groep leerlingen
 - Samen werken, samen leren, samen ontwikkelen

* <https://schoolinfo.nl/actueel/aan-de-slag-op-een-vernieuwende-school-bereid-je-voor-met-deze-rubrics/>

Rollen van de leraar (pleion*)

- Ontwerper
 - van onderwijs dat past bij de visie van de school
 - en aansluit bij de behoeften van de leerlingen
 - Creatief in gebruik van bronnen, materialen, mogelijkheden

* <https://schoolinfo.nl/actueel/aan-de-slag-op-een-vernieuwende-school-bereid-je-voor-met-deze-rubrics/>

Rollen van de leraar (pleion*)

- Didactisch coach
 - Ondersteunen van het leerproces van leerlingen
 - Leren en motivatie van de lerende bevorderen
 - Proces gerichte interventies

**“GOED ZO” IS
NIET VOLDOENDE**

Rollen van de leraar (pleion*)

- Visionair

**een visionair geeft zijn
onderwijs vorm vanuit
expliciete idealen**

* <https://schoolinfo.nl/actueel/aan-de-slag-op-een-vernieuwende-school-bereid-je-voor-met-deze-rubrics/>

Rollen van de leraar *

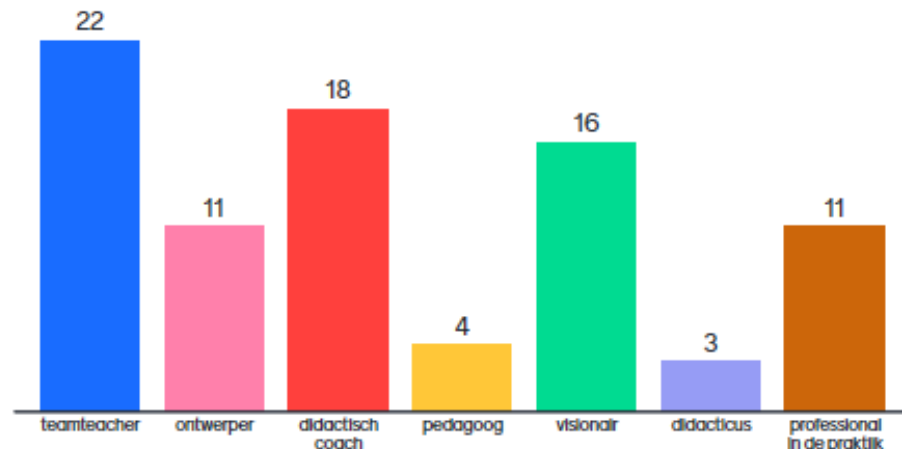
- Professional in de praktijk
 - Iemand die in de rol als leraar en teamlid steeds blijft leren
 - Kritisch en onderzoekend
 - Vanuit de wens om bij te dragen aan goed onderwijs

* <https://schoolinfo.nl/actueel/aan-de-slag-op-een-vernieuwende-school-bereid-je-voor-met-deze-rubrics/>

Go to www.menti.com and use the code 16 98 75 6

Mentimeter

welk van deze 7 rollen verdient meer aandacht in de opleiding?

Wendbare onderwijsprofessionals

- Niet alleen voor vernieuwingsonderwijs
- Corona-crisis maakt het ook duidelijk...
- Er is behoefte aan leraren die ‘wendbaar’ zijn
 - In het vormgeven van onderwijs voor hun leerlingen
 - In het vormgeven van de school
 - ...

Inhoud: 4 blokjes

→ Ontwikkelingen in de samenleving

→ Ontwikkelingen **in** onderwijs

→ Ontwikkelingen **om** het onderwijs

→ Consequenties voor lerarenopleidingen

Ontwikkelingen OM het onderwijs

- Lerarentekort
 - Zij-instromers
 - Aantrekkelijker maken van het beroep
 - Aantrekkelijker maken van de opleiding (flexibel)

Ontwikkelingen OM het onderwijs

- Bevoegdhedenstelsel*
 - Kern: pedagogisch-didactische kennis en vaardigheden voor iedere leraar
 - Daarnaast specifieke (vakinhoudelijk en/of pedagogisch didactische) kennis en vaardigheden
 - Ruimere bevoegdheden, deelbevoegdheden

* Onderwijsraad, 2018

Inhoud: 4 blokjes

- Ontwikkelingen in de samenleving
- Ontwikkelingen **in** onderwijs
- Ontwikkelingen **om** het onderwijs
- Consequenties voor lerarenopleidingen

Consequenties voor lerarenopleidingen

- **Blokje 1:** ontwikkelingen vragen om burgers die digitaal vaardig zijn, zelfredzaam, sociaal vaardig, creatief, flexibel, leven lang leren, oog hebben voor duurzaamheid

Consequenties voor lerarenopleidingen

- **Blokje 1:** ontwikkelingen vragen om burgers die digitaal vaardig zijn, zelfredzaam, sociaal vaardig, creatief, flexibel, leven lang leren, oog hebben voor duurzaamheid
- **Blokje 2:** ander onderwijs (inhoud, vorm, organisatie) vraagt andere kennis, vaardigheden en attitudes van leraren

Consequenties voor lerarenopleidingen

- **Blokje 1:** ontwikkelingen vragen om burgers die digitaal vaardig zijn, zelfredzaam, sociaal vaardig, creatief, flexibel, leven lang leren, oog hebben voor duurzaamheid
- **Blokje 2:** ander onderwijs (inhoud, vorm, organisatie) vraagt andere kennis, vaardigheden en attitudes van leraren
- **Blokje 3:** flexibeler opleiden, zowel in proces als bevoegdheden

.....Studenten voorbereiden op hun toekomst als leraar

Curriculum van lerarenopleidingen

- Vakinhoud ([curriculum.nu!](https://curriculum.nu/))
 - Vakoverstijgend, vaardigheden, mondiale thema's

Curriculum van lerarenopleidingen

- Vakinhoud ([curriculum.nu!](https://curriculum.nu/))
 - Vakoverstijgend, vaardigheden, mondiale thema's
- Rollen en taken van leraren
 - Voorbereiden op rol als ontwerper, coach, teamspeler, etc
 - Kritisch denkvermogen en onderzoekend vermogen

Vormgeving en organisatie van de opleidingsroute

- Congruent opleiden: als scholen meer leerlinggestuurd gaan werken geldt dat ook voor ons?

Vormgeving en organisatie van de opleidingsroute

- Congruent opleiden: als scholen meer leerlinggestuurd gaan werken geldt dat ook voor ons?
- Flexibele leerroutes (bestuursakkoord 2020)

Vormgeving en organisatie van de opleidingsroute

- Congruent opleiden: als scholen meer leerlinggestuurd gaan werken geldt dat ook voor ons?
- Flexibele leerroutes (bestuursakkoord okt 2020)
- Werken met LeerUitKomsten (LUK)
 - Leerwegonafhankelijk toetsen

Samen opleiden

- Nog belangrijker
- Niet alleen samenwerking bij initiële trajecten, maar ook daarna
 - Inductie/begeleiding startende leraren
 - Professionalisering reeds werkzame leraren
 - Doorstuderen voor deelbevoegdheden (?)

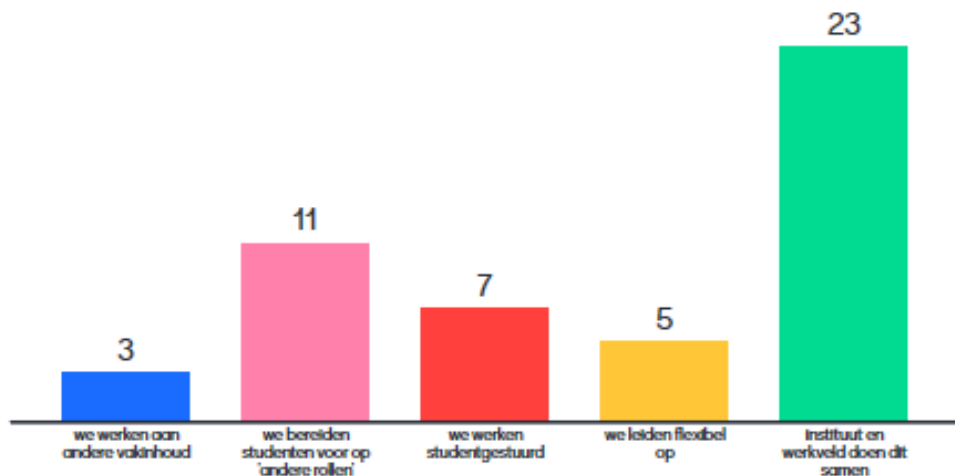
**Een belangrijke
rol voor de
beroepsgroep
lerarenopleiders**

Go to www.menti.com and use the code 16 98 75 6

wat is de situatie in je eigen opleidingspraktijk?

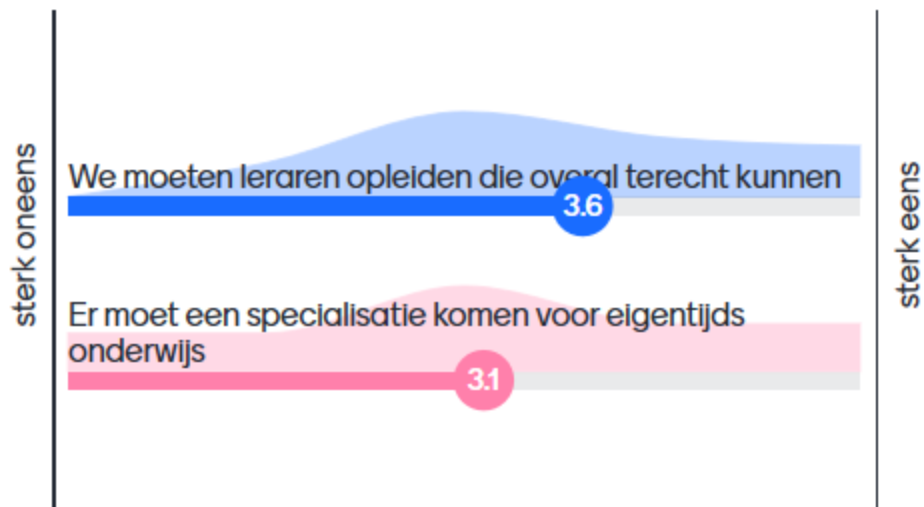
Mentimeter

Go to www.menti.com and use the code 16 98 75 6

Mentimeter

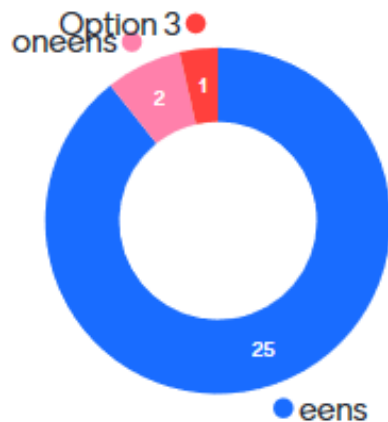
Dissussie (2)

Go to www.menti.com and use the code 16 98 75 6

Discussie (3) Om wendbare onderwijsprofessionals op te leiden heb je wendbare lerarenopleiders nodig

Mentimeter

referenties

- Buys, E. & Oolbekkink, H. (2019). *Leraren veranderen. Opleiden voor vernieuwingsonderwijs*. Hogeschool Arnhem en Nijmegen.
- Christoffels, I. & Baay, P. (2016). *De toekomst begint vandaag: 21e eeuwse vaardigheden in het beroepsonderwijs*. Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ECBO), 's Hertogenbosch.
- Claessen, J., Camp, G., Evers, A., Frastré, G., Martens, R., Olierhoek-Bijlsma, L., Robbers, S., Vrieling, E. & Wurf, I. van der (2020). *Schoolfactoren en leraarsbekwaamheden in vernieuwingscholen*. Open Universiteit Heerlen, NRO-project 405-18-639
- Curriculum.nu (2019). *Samen bouwen aan het primair en voortgezet onderwijs van morgen. Deel 1. Adviezen van de Coördinatiegroep Curriculum.nu*.
- Kelchtermans, G. (2019) Onderwijsvernieuwing is een werkwoord: opleiden voor geëngageerde vernieuwingspraktijken. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders* 39(4) 7-22
- Kirschner, P. A. (2017). *Het Voorbereiden van Leerlingen op (Nog) Niet Bestaande Banen. Eindrapport*. Heerlen, Open Universiteit.
- Kools, Q. (2019). Op verkenning in eigentijds onderwijs: input voor opleiders. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 40(4) 333-340
- Onderwijsraad (2018). *Ruim baan voor leraren*. Uitgave van de Onderwijsraad, Den Haag, 2018. ISBN: 978-946121-065-4
- Ros, A., Lieskamp, M., & Heldens, H. (2017). *Leren voor morgen. Uitdagingen voor het onderwijs*. Uitgeverij pica.
- Volman, M., Raban, A., Heemskerk, I., Ledoux, G. en Kuiper, E. (2018). *Toekomstgericht onderwijs. Doelen en werkwijzen van innovatieve VO-scholen*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. Rapport 993.

Websites

<https://www.curriculum.nu/>

<https://www.pleion.nl/>

<https://schoolinfo.nl/actueel/aan-de-slag-op-een-vernieuwende-school-bereid-je-voor-met-deze-rubrics/>

<https://www.platformsamenvoerzoek.nl/sprongvoorwaarts/>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/12/bestuursakkoord-flexibilisering-lerarenopleidingen>